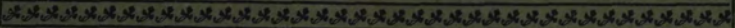

Prijs 15 Cent.

Sjofele Steentjes

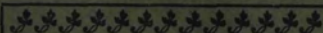

=== Verhaal ===

uit de laatste bloeiperiode
in de Diamant-Industrie

— door —

HERMAN OVERSTEEG.

AMSTERDAM
J. L. JOACHIMSTHAL
1908

1 x p. 1487A
NIE T 158

„Sjofele Steentjes”.

VERHAAL UIT DE LAATSTE BLOEI-PERIODE

IN DE

Diamant-Industrie

DOOR

HERMAN OVERSTEEG.

1908.

AMSTERDAM,

J. L. JOACHIMSTHAL.

I.

Raatje Pampel was een „pracht van een meid”. Groot, frisch, blond met een paar lichtblauwe oogen en een melk-blank gelaat.

„Niks geen jodin” zei moeder Pampel altijd, „precies een sijkse.”

De Pampels woonden in de Kerkstraat bij de Weesperstraat in een ouderwetsch huis zoo als men er zooveel in die buurt vindt.

Ze woonden één hoog, een steile trap op, een donker klein portaaltje, waarin, in een hoek, waterleiding en gootsteen. Izak Pampel of zoo als zijn vrouw hem gewoonlijk noemde Sakkie, de vader van Raatje was sigarenmaker en een Jood van den ouden stempel. Op „sjabbes” werkte-ie niet, ging trouw 's morgens, 's middags en 's avonds naar „sjoel” en hield getrouw alle Joodsche feest- en vastendagen.

Raatje had verkeering met haar buurjongen, evenals haar vader sigarenmaker. Filip van der Kar, meer intiem Flip genaamd, was een slanke donkere jongen, met een paar groote zwarte droom-oogen.

Flip was socialist, een overtuigd sociaal-democraat, op vergaderingen bij meetings en optochten kon men hem vinden en werkte hij stevig mede bij verkiezingen.

Het had heel wat voeten in de aarde, voor vader Pampel zijn toestemming had gegeven tot de verkeering van zijn Raatje met Flip v. d. Kar.

Een jood, die zijn plichten niet deed, vond hij, daar kon nooit geen „mazzel” op rusten.

Maar Raatje had haar zin doorgedreven, zij hield dol veel van haar zwarten jongen en hij van haar. In 't begin had ze 't wel vervelend gevonden, om altijd, wanneer zij aan 't wandelen waren over socialisme en arbeidersbeweging te hooren spreken, maar later raakte zij er wat aan gewoon, gaf hem gelijk, „dan heb ik tenminste rust”, zei ze tegen haar moeder.

Zij had zelfs, op aandringen van Flip en ondanks tegenstand van haar moeder een reformjapon gemaakt, want Raatje was naaister, een puike naaister, zooals moeder Pampel vol trots aan iedereen verzekerde.

Zoo hadden dan de ouders van Raatje ten slotte genoeg genomen met haar vrijage, moeder had wel liever gezien, dat Flip diamantslijper had geweest, maar „och” zei ze dan ook weer, „ik heb met m'n Sak toch ook nooit geen armoe geleden.” Een ten slotte vond vader het toch ook wel plezierig, dat Flip hem nu en dan 's avonds kwam helpen, want hij werkte 's avonds thuis voor vaste klantjes.

Drie jaren „liepen” ze nu al samen en zoo nu en dan werd er al van trouwen gesproken, langzamerhand werden er kleine dingen gekocht voor het huishouden en werkte Raatje in slappe tijden aan de uitrusting. De laatste weken was hun verhouding wat gespannen. Flip was in den aard een zuinige jongen, die geen cent over den balk gooide, terwijl Raatje graag chique gekleed ging en veel geld voor haar kleeding noodig had.

Zoo had zij dan ook haar jongen gevraagd een nieuwen mantel voor haar te koopen. Ze had zoo'n mooie bij Vroom in de Damstraat gezien en die kostte maar twintig gulden, een spotkoopje; haar nicht Bekkie had net zoo één van haar jongen gekregen en die had er vijf en twintig gulden voor betaald.

Flip weigerde. Je kan het nog best een jaar met je mantel doen, vond hij, voor twintig gulden

kunnen we net een tafel en zes stoelen hebben en om nou voor dien mantel hun trouwen nog een jaar uit te stellen, daar had hij geen idee in.

Raatje was woedend, ze wou den mantel hebben, ze had „sof”, ze schaamde zich op „sjabbes” de straat op te gaan en, zei ze tegen haar moeder, al spreek ik in geen half jaar een woord met hem, hebben zal ik den mantel.

Een gebeurtenis! Er kwamen nieuwe burens op de trap. Of op de trap eigenlijk niet.

Het „huis” was verhuurd. De huisbaas had het heelemaal laten opknappen, uitbreken, schilderen en behangen en had het verhuurd aan een Diamantbewerker, zooals de huisbaas vertelde, aan eene Koekoek.

»O, die ken ik wel”, had juffrouw Pampel gezegd: „zij is van Vischjager, als meisie zijnde hebben we jaren op één trap gewoond. Je zal zien Raatje, daar worre we eigen mee”.

De nieuwe burens hadden het huis betrokken en juffrouw Pampel had haar handen in elkaar geslagen over de »pracht van een meubelen, die met zoo een groote verhuiskar waren over gebracht”.

Nu woonden zij er al enkele weken en juffrouw Pampel had de kennis met haar oud buurmeisje, nu juffrouw Koekoek weer hernieuwd.

„Mot je zien Raatje” zei ze tegen haar dochter, „mot je zien, hoe 't der staat, een paleis geregeld.”

En Raatje was gaan zien.

Ze had eventjes een schaar ter leen gevraagd en de menschen waren erg vriendelijk geweest.

De familie Koekoek had het dan ook goed.

De man Bram Koekoek, was diamantbewerker en eveneens zijn zoon Louis. Levie heet-ie eigenlijk maar de goede tijd, die van zooveel invloed, ten goede en ten kwade, op de diamantbewerkers was geweest, had van Levie, Louis gemaakt.

Louis Koekoek dan was niet mooi, hij had een lichaamsgebrek, een heel leelijk, een bochel, verder een lang geel-bleek gezicht en sprak, als de meeste mismaakten met een neusklank. Maar dat hinderde niet, vond juffrouw Koekoek, die trotsch op haar zoon was, die zooveel geld verdiende; hij zal toch wel een mèissie krijgen, aan iederen vinger tien, als-ie wou.

En juffrouw Pampel begon het te bejammeren, dat haar Raatje al verkeerung had, dat had nog eens een goeie partij voor haar geweest.

Louis sliep niet bij zijn moeder in huis, bij het

huis hoorde een kamertje, op de derde verdieping gelegen en dat was ingericht voor slaapkamertje, omdat beneden zoo weinig »berging» was. 's Avonds ging hij naar boven en 's morgens om zeven uur gewoonlijk kwam hij naar beneden om eerst koffie te drinken en dan naar zijn werk te gaan.

Dikwijls gebeurde, dat hij tegelijk met Flip v. d. Kar naar beneden ging en eens vond hij Raatje bezig zich te wasschen in haar onderlijfje. Hij had haar toen een knijp in haar blanke, vleezige armen gegeven en Raatje scheen er niets kwaad om te zijn.

De verhouding tusschen Raatje en Flip werd er intusschen niet beter op. Raatje sprak niet meer dan het hoognoodige en keek strak en stuursch voor zich heen, Flip liet zich harde woorden ontvallen, zeide, dat hij het langer verdomde, om als snotneus behandeld te worden, dat hij haar grillen allang moe was, daar moest een eind aan komen. En er kwam een eind aan.

Eens, na een ruzie, zei Raatje: „Als je me den mantel laat koopen, is alles weer goed”.

„Daar komt niets van”, zei Flip toen, „ten eerste kunnen wij het niet missen, en ten tweede laat ik mij niet dwingen. Toen liet Raatje zich ontvallen:

„als ik het maar aan Louis Koekoek zou vragen, dan zou ik den mantel wel krijgen”.

En Flip antwoordde woedend: „ga dan maar bij Louis Koekoek” en Raatje zei toen: „dat zal 'k ook”.

Den volgenden dag snapte Flip haar, toen zij zich door Louis liet zoenen bij de waterleiding, toen zij zich waschte en veertien dagen later las men in het Joodsche Blaadje;

Verloofd:

RACHEL PAMPEL

met

LOUIS KOEKOEK.

Dezelfde week ging Flip v. d. Kar met zijn familie verhuizen. Den dag van de verhuizing huilde Raatje.

Er kwamen nu drukke dagen aan voor Raatje of zooals zij heette Chel. Met de verloving was er groote receptie, bloemen, taartjes, limonades, likeurtjes. Of Raatje intusschen gelukkig was?

Uiterlijk wel, ze ging bijna iederen avond uit, bezocht comedie's, opera's, bals ging naar feesten, ging „chique” gekleed. De zoo verlangde mantel, was allang opgevolgd door een prachtige bont, een hoed, waar de heele straat verbaasd over stond, een verlovingsring met een grooten steen, die de afgunst van al haar vriendinnen opwekte en toch

was Raatje de oude niet meer, zij werd bleek, droefgeestig en dikwijls betrapte juffrouw Pampel haar, dat zij stil in de voorkamer zat te huilen.

Ook Louis was zoo een trouw minnaar niet meer als in het begin, hij liet zich er over uit, dat hij een hekel had aan vrouwen, die altijd zitten te grienen, hij moest vroolijkheid om zich heen zien, kunnen lachen en stoeien.

Hij ging dan ook dikwijls alleen uit, en op een dag kwam juffrouw Pampel ontsteld bij haar dochter met de mededeeling, dat zij had gehoord, dat Louis een meisje met centen kon krijgen en er ook wel ooren naar had.

„Raatje”, zei juffrouw Pampel toen :

Raatje wees wat vriendelijker tegen hem, lach eens en maak eens „sjtos”, want het zou een „garpe ne sjand” zijn, als hij je ook zou laten zitten.

Raatje deed inderdaad haar best, werd zelfs vroolijker, dan zij vroeger ooit geweest was, luidruchtig, uitgelaten vroolijk. En Louis begon steeds meer schik in zijn mooie Chel te krijgen, zij schenen best te harmonieeren.

Intusschen waren er teekenen, die op een naderende crisis schenen te wijzen. De werkeloosheid nam toe in alle vakken en zelfs in het diamantvak, dat in jaren geen werkeloosheid gekend had, begon

hier en daar personeel op straat te komen.

Toen kwam de geldcrisis, in Amerika begon het, oude handelshuizen kraakten, millionaires gingen over de kop en als eerste gevolg, de diamanthandel stond stil, er was geen vraag, geen afzet, de geheele industrie werd stopgezet.

Eerst lachte men er om, men kon niet gelooven, dat de goede tijd voorbij zou zijn.

Ook Louis Koekoek trok zich nergens wat van aan.

„Ik heb zoo lang gewerkt, laat mij nu maar eens een beetje kuieren”, zeide hij.

En het vroolijke leventje bleef zijn gang gaan.

Doch maanden verliepen en de toestand werd erger dan beter, in vele diamantbewerker-gezinnen werd reeds honger geleden en ook de familie Koekoek moest zich bekrimpen. Louis had zijn spaarbankboekje al zoo dikwijls aangesproken, dat er zoowat niets meer opstond en toen eenige maanden later de toestand niet beter werd, begon men bij de Koekoek's reeds de meubels te verkoopen. En het ging hoe langer, hoe slechter, het benedenhuis werd opgezegd en men ging op de oude woning van v. d. Kar wonen, die al dien tijd had leeggestaan. En vreemd, Raatje scheen zich nu eerst aan Louis te hechten, altijd zag men ze samen en als Louis 's avonds de straat opging,

kon men zeker zijn, dat Raatje op den voet volgde.

Ja, Raatje was erg veranderd, ze was niet meer de mooie Raatje, waarop moeder Pampel zoo trotsch was, ook haar koppigheid had ze afgelegd en ze was in de dikwijls stuursche buien van Louis zoo gedwee als een lam. Wat ook opviel, was, dat men Flip v. d. Kar zoo dikwijls in de buurt zag. Veel meer dan vroeger ging hij de Kerkstraat door en dan zag men hem tersluiks naar boven kijken.

Kort na een hevige scheldpartij van Louis Koekoek, die 's avonds was thuis gekomen zonder een cent verdienste, want hij ging nu met handel, zag men juffrouw Pampel met Flip v. d. Kar staan praten. »God geeft, het komt weer in orde», hoorde een buurvrouw juffrouw Pampel zeggen. „Ik hoop het ook”, zei Flip v. d. Kar toen.

Op een dag, dat Raatje weer zat te huilen, nadat zij zonder een woord terug te zeggen, de verwijten van haar jongen had aangehoord, die haar verweet, dat hij nu gebonden was, zei juffrouw Pampel zachtjes tegen haar dochter: „Raatje, 't kan weer goed worden, ik heb Flip gesproken”.

Raatje begon nog harder te huilen, wierp zich op den grond, „och wat ben ik toch ongelukkig!”

„Laat die bochel dan los”, zei juffrouw Pampel.

„Nee! Nee! dat ken ik niet”, snikte Raatje.

„Je ken niet”, „je ken niet”, schreeuwde haar moeder, »addesjem, je bent toch niet...?!”

„Ja!” huilde Raatje.

»Och God!” „och God!” zei juffrouw Pampel nu ook huilend, „wat moet dat worden”.

Raatje was opgestaan, lag nu met haar knieën op den grond, het hoofd op een stoel te huilen. En het lichaam heftig schokkend, klonk het herhaaldelijk: „Ik heb zoo'n hekel aan dien bochel” och Flip: „ik heb zoo'n hekel aan dien bochel”.

II.

Raatje en Levie waren getrouwd.

't Was maar een kleine gassene, d'r was ten eerste niet veel geld en ten tweede had Raatje er ook geen „kop naar”.

Ze woonden nu op Marken, op een klein kamertje, dat maar vijf kwartjes per week kostte, want Levie werkte nog steeds niet, ging met handel en verdiende niet eens het hoog-noodige.

Raatje kon zich in dien toestand niet schikken, hopen op een leven van uitgaan en plezier hebben,

»chique" gekleed gaan en oogen-uit-steken, leed zij gebrek nu, moest zij samen wonen, verbonden met iemand, die zij haatte, niet kon zien.

Zij stak dat dan ook niet onder stoelen of banken, liet het hem hooren, schreeuwde hem toe, liet hem voelen, venijnig.

Als hij thuis kwam, moe, hijgend, schor geschreeuwd, sprak zij geen woord, en als hij dan zijn geld telde en zei, niets verdiend te hebben, of bijna niets, schreeuwde ze hem toe, sarrend :

„Dat weet ik wel, je verdient nooit wat, leeglooper, armoedzaaier, opmaken ken je, stink-bochel”.

Levie, woedend dan, wetend zijn best te doen, schreeuwde terug :

„Verdien jij dan wat, stinkzak, luiwammes, je ken toch zoo goed naaien. Maar je legt liever tot twaalf uur in je nest te rotte”.

Maar zij lachte hem dan uit: „Dat zou je wel willen hé, ik voor jou sappelen, maar daar komt niks van, werken zal je, al val je d'r zoo bij neer”.

En ze verweet hem dan, vergetend, dat zij zelf den jongen, waar ze van hield, Flip v. d. Kar had laten loopen, speculeerend op de groote verdienste van Levie, dat hij haar ongelukkig had gemaakt, van haar jongen had afgetroond.

Levie vloog dan op, stikkend haast van woede,

huilend, moest zich uiten en Raatje niet willende of durvende slaan, 't kleine mismaakte kereltje aan zijn forsche vrouw, greep dan wat voor de hand lag, smeedt het tegen den grond stuk.

Raatje was smerig geworden, gaf niets meer om haar uiterlijk, verslonste.

„Mot ik me voor die rot-bult opmake” zei ze dan tegen haar moeder, als die er soms wat van zeide.

Dat leven duurde zoo zes maanden, toen beviel Raatje.

't Scheen dat het kind — een jongetje, naar Levie's vader, Bram genaamd — door zijn geboorte de haat tusschen de ouders gedempt had.

Raatje was razend op haar kind en Levie niet minder. 's Avonds snelde-ie naar huis, verlangend.

Hij verdiende nu ook meer, begon wat bedreven te raken in den handel. Raatje had dus minder reden tot schelden. Nu en dan, als ze wat te doen had, in de huishouding, gaf ze Levie het kind, soms speelden ze zamen, maakten met den kleinen Bram grapjes.

Met het kind was dus vrede in huis gekomen. Langzamerhand scheen Raatje zich te schikken in haar lot, leerde haar man wat meer verdragen, werd vriendelijker.

Levie wenschte niets liever, had graag rust, en hield ondanks alles nog van zijn vrouw, zou dus vanzelf niet beginnen.

Drie manden duurde die kalmte, toen stierf het kind, plotseling bleef het in een stuipje.

Raatje was eerst als gek van smart, wierp zich op den grond, gillend. Toen op, zat zij in een hoek, verwezen voor zich uit te staren, at niets, kwam niet van haar plaats, bewoog zich zelfs niet, toen het lijke werd weggehaald.

Raatje's moeder kwam, ruimde op, legde eenige kussens op den grond. Wezenloos liet Raatje zich op de kussens plaatsnemen, onbewust schijnbaar ging ze zitten, sijnwe zitten voor haar kind.

Den avond van de lewaaie kwamen familie en de burens condoleeren.

't Was broeiend in het kleine vertrek. Dicht op elkander gedrongen, zaten de belangstellenden met verhitte hoofden. Een paar buurlui, opvattend het oud-Joodsche gebod van de treurenden te troosten, zoo, dat zij treurenden aan het lachen moesten brengen, vertelden gijntjes. Levie's vader sprak over onzindelijkheid.

„Noh”, zei Maupie Schellevis, „ik begrijp niet waarom of ze altijd zegge sjmerige Jood. Van de week las ik nog in me krantje, dat in het badhuis

op de Houtmarkt duizende mensche ware gewees, en daar komme niks dan Jode".

"Ja, zei Bram Koekoek, en het mooiste van de grap is, dat ze een badhuis in de Jordaan, in het hartje van de kojem-buurt moste sluiten, omdat dáár niemand komt".

"Bij mijn leve, die is goed, lachte Levie Haringman, maar je mag zegge, wat je wil, een boel sjmerigheid is d'r toch".

Daar hei je me nichie Leentje, die dient bij een dokter, nou vertelt laats de dokter an tafel: „vandaag is d'r een juffrouw bij me gewees, die het haar voet verstuit en wou ze weten, wat ze doen most".

"Ja, juffrouw", zei de dokter, „dan mot ik eers uw voet zien".

»O, daar heb ik niet op gerekend", zei de juffrouw toen, dan mot ik eerst eve naar huis".

Eventjes later komt ze terug, trekt haar schoen en haar kous uit en laat den dokter haar voet zien.

De dokter voelt en zegt toen: »Nou moet ik uw anderen voet zien".

»Wat is dát nou", zegt de juffrouw, „had u me dat niet daar net kenne zegge?"

»Waarom?" vraagt de dokter.

»Noh, dan had ik me anderen voet ook meteen gewasschen".

„Dat is zeker een gijntje”, vroeg Bram Koekoek,
„Nee, dat is toures-emmaes”.

„Kenne jullie dat gijntje van Brammie en
Sammie?” vraagt Maupie Hangjas.

„Nee, nee, vertel op”.

„Nou, hoor toe dan”.

Brammie en Sammie gingen op een Sjabbes
kuieren, ze kwamen buiten de stad an een slootje.

„Ga je mee pootjes baaie?” vraagt Sammie.

„Ja” zegt Brammie,

Sammie trekt z'n schoene en kouse uit, en
Brammie trekt z'n schoene en kouse uit.

„Addenom!” zegt Sammie, „jou voete zijn nog
smeriger as van mijn”.

„Wat een wonder”, zegt Brammie toen, „ik ben
ook twee jaar ouwer as jij!”

Algemeen wordt er nu gelachen, zelfs Levie lacht
even.

Nog even blijven ze zitten en praten „ower het
kind, as dat 't zoo gouw weg was” en de één na
den ander staat op, wenscht „verder geen leed”
en gaat heen.

Raatje en Levie zijn weer alleen.

Levie staat op, loopt heen en weer, verzet de
stoelen, ruimt wat op.

Raatje zit nog als versuft voor zich heen.

„Ra! kom Ra, zit nou op”.

Raatje antwoordt niet.

„Kom nou Raatje, mot je niet naar bed? of je nou hier blijft zitte, geeft toch niks”.

Levie pakt haar bij 'r armen, wil haar optillen.

Nu schijnt Raatje wakker te worden, springt op, duwt hem van zich af.

„Kom je nou te bed, Raatje?”

Ga weg! ga uit me oogen, ik kan je niet zien!

„Toe Raatje”, kalmeert Levie, „windt je niet zoo op, ga nou naar bed”.

Even is ze stil, hijgt naar adem.

Toen gillend:

„Ik walg van je! je bent mijn ongeluk! Als je an me lijf komt, vermoor ik je, versta je dät, bult! ploert! rot-kriek!”

Levie komt op haar af, de hand opgeheven:

„Ik waarschuw je, maak het niet te erg, want ik ontzie je niet”.

„Hé, hij ontziet niks, raak me eens an, doe me eens wat, dat durf je niet, daar bin je te veel misbaksel voor!”

Levie vliegt toe, wil haar slaan, Raatje spuwt hem in zijn gezicht, pakt hem beet, maakt de deur open en smijt hem in het portaal, sluit de deur.

Levie schopt tegen de deur op, probeert hem open te duwen, schreeuwt:

„Laat je me binne! maak je ope!”

Raatje antwoordt niet, zit aan de tafel, het hoofd op haar hand.

Levie geeft nog een paar trappen tegen de deur op en loopt dan de trap af....

Raatje staat nu op, maakt de kast open, haalt haar beste goed er uit, wascht zich, maakt h'r haar op, kleedt zich aan, op haar best, zet haar hoed op en gaat heen.

Beneden kijkt ze rond, loopt dan snel Marken af, tot de Blauwbrug, gaat dan langzaam verder.

Van de torens sloeg het twaalf.

Raatje liep langzaam het Thorbeckeplein over, de Reguliersgracht af.

„Pst! Pst!”

Een rijzig heer liep achter haar, reeds grijzend, gekleed in lange jas met astrakankraag.

Bij het Amstelveld haalde hij haar in.

— „U hebt er toch zeker niets op tegen, dat ik met u meeloop, juffrouw?”

Even blijft Raatje staan, wijfelt, gaat eenige passen terug.

Toen met wilde oogen, de tanden op elkaar,

grijpt zij zijn arm, drukt hem tegen zich aan
 Samen gaan zij voort.

.
 Raatje wordt nu gemainteneerd, woont op een
 mooi bovenhuis, netjes gemeubileerd, in een der
 straten van Buurt IJ IJ.

Zij is de vroolijkste van het luchtige volkje, dat
 voor een deel, die buurt bewoont.

Ze doet in alles mee, gaat uit feesten, uit rijden,
 uit drinken,
 Drinken vooral.

.
 Louis Koekoek, woont weer bij zijn moeder, is
 weer gaan werken, verdient veel geld, en heeft zijn
 vroolijk jonggezellen-leven weer opgevat.

Men ziet hem overal, theaters, tingel tangels,
 nachthuizen

Alleen in zeker deel van de Nieuwe Pijp komt-ie
 niet.

.
 Van Filip v. d. Kar hoort men niets meer, die
 is kort na de trouwing van Raatje naar Londen
 vertrokken.

EINDE.

MARKT-MENSCHEN.

„Geef mijn nog een katsie!”

Zacht, op zijn viltten pantoffels, liep de kastelein heen en weer, de bolle vetkin zwabberend op het witte overhemd. De proppige vingers vatten het vierkante fleschje, lieten schuddend, zwart-rood elixer in het glaasje druppen en met de andere hand het glaasje houdend onder een klein koper kraantje, een vaatje, wit-glanzend, waarop in vergulde lettertjes „Jenever” stond, liet hij de klare Jenever, een zilverig straaltje, het glaasje vullen.

Door het lage raam, voor de onderste helft een groote groene hor, waarop in witte letters, Tapperij en Slijterij, kwam de dag gedempt naar binnen.

In het buffet, naast elkaar zes steenen vaatjes, wit; op de ronde buiken vertelden blauwe letters de inhoud. Tusschen de vaatjes, ronde, vierkante en veelhoekige flesschen, waarin tintelend groene, roode en gele vloeistof.

Op de glimmend-roode toonbank rechts een hooge koperen stellage, in het midden naast elkaar twee kranen, boven op een engel, de koperen vleugels

wijd-uit, in de mond, vastgehouden met twee handen een lange hoorn. Links een koperen spoelbak, daarboven, aan een gebogen koperen pijp, het kraantje, waaruit water met een dun straaltje klaterend in de bak liep. Bij de bak stonden, met de opening naar beneden, eenige bierglazen.

Voor de toonbank stond Sjimmie Troedel, lange kerel, eenigszins gebogen, het gezicht — lang, met forsche iets gekromde neus, dikke zwarte snor, de wenkbrauwen ook zwart, ineenlopend boven de donkere oogen, die giftig keken nu — verhit.

Om hem heen stonden eenige mannen te luisteren, één voorover gebogen, de ellebogen steunend op de toonbank, een ander, steunend de rug tegen een tafeltje, een glas bier in de hand.

Sjimmie had z'n katsie in één slok naar binnen gegoooid, driftig, veegde met rug van z'n hand z'n mond af en vertelde verder:

„Nou vraag ik jullie of dát koopmansstijl is, iemand uit te koope, wat-e léf! Ik sta op 't maggezijn te akkedeere, die meneer zegt me, honderd gulde en ik bie 'm tacheteg, en ik bezweer jullie ik had 't gekrege voor tacheteg. Noh, zeg ik, 't is niet meer waard, en ik doe net of ik weg wil gaan Gaat hij na die meneer toe, sjmoest mit em en toe ik nou tege 'm zeg: mot ik d'r twee riksdalers

bove op gooie, zegt die meneer de boel is al verkoch. Wat-e gemeene diwestreek

„Als 't een vreemde souger gewees was, had je niks kenne zegge”, zegt de eene, die met z'n rug tegen het tafeltje staat.

„O! as 't een vreemde souger hat gewees . . . maar die boef, die valderappes, waar ik zooveel jaren mee bevriend bin gewees, mot die me dat lappe . . Van dat-ie same doet mit die vrotte hourik van een zwager van m' is d'r geen mazzel, geen broge meer an em

„Hij most 't mijn niet gelapt hebbe”

„Hij most 't jou niet gelapt hebbe? Denk je dan dat-ie d'r zoo van af komt, ik verzeker je, bij me vrouw's lang leve, hij zal een goeie an me hebbe, as ik 'm vanmiddag, as-ie op de mark komp geen mes in z'n lijf draai zal dát me dood-rooke zijn, thá!” Sjimmi doet een trek aan z'n sigaar en blaast de rook weg. „Ik zal 'm bediene, daar ken je van op an Gee me nóg een katsie van je”.

»Geef mijn een bittertje!”

Even laat Sjimmi z'n glaasje staan, trommelt zenuwachtig met z'n vingers op de toonbank, dan wipt-ie 't leeg, kijkt op z'n horloge, legt geld op toonbank en gaat heen

Op het Waterlooplein krielen de menschen door-een in roezemoezig beweeg. 't Is Vrijdagmiddag na vieren, de drukste klok.

In de straatjes tusschen de stallen, loopen vrouwen, kinderwagens voor zich uitduwend, blijven nu en dan staan, snuffelen bij de stal met zijden linten, voelen, strijken een stuk lint glad over hun hand, meisjes, gearmd, staan bij een galanteriekraam, èen neemt een groote donker-roode haar-kam, lichtrood gevlekt, beproefd met de vingers de sterkte der tanden.

„Maak niet sjtuk”, roept de koopman, kort-dik met een rood-glad gezicht, „anders kan je nem betale”.

Van alle kanten suizelt het gepraat der vragende en biedende menschen, tuk op een koopje.

Daar loopt er èen weg, wordt weer terug-geroepen, heeft het begeerde nu voor een paar centen minder dan gevraagd is.

Galmend klinken de roepen, schorrend de stemmen der mannen, schel prijzen de vrouwen hun waar aan, deunend. Aan een stal met lappen, gekleurde, zijden, witte, katoenen, staan een man en vrouw naast elkaar te schreeuwen, de man scheeftrekkend zijn mond, de vrouw, mond wijd-open, het hoofd bij iedere roep achter-overwerpend:

Een stuiver een lap en een lap, lap, lap, een stuiver een l p en een l p, lap la-a-a-p!

Wat zit ik in de m de, mode, mode, m - -de, mode, mode, m - -de-e-e! Daartusschen door andere roepen, andere deunen:

H  l maar uit, h  l maar uit, h  l maar ui t!

Alla wie k  p!

Anzich-kaarte een c nt, een c nt, wat je d'r uit haalt!

Een c nt een m  t, allemaal wijn! Fijne waar, fijne waar, fijne waar! Je m t maar rommelle, je m t maar bie  !

En ik heb ze in alle kleure, wat ken d  r nou an gebeure !

Zoo schreeuwen, roepen, zingen de menschen aan de markt, moeite doend, te verkoopen, overvragen, laten soms de helft vallen, roepen terug, scheldend, vloekend, als te weinig wordt geboden.

En steeds komen er meer, kijkers en koopers, verdringend elkaar, trachtend koopjes te krijgen, met druk beweeg van mond en handen.

Wat te doe . . . n! Wat te doe . . . n!

Van alle kanten hollen, snellen, vliegen menschen.

Van uit Vlooienburg, de Houtkoopersdwarsstraat, de Zwanenburgwal komen ze aangerend, het marktplein op.

Om de galanterie-kraam van Moelie Haringman verdringen zich de menschen. De kooplui laten hun stalletjes in de steek, komen kijken, vrouwen staan op hun teenen, rekken hun hoofd zooveel mogelijk boven anderen uit. Jongens klimmen op de karren, loeren gretig op ieder gebaar, belust op een klop-partijtje.

Voor de stal staat Sjimmi Troedel te schreeuwen, bleek, iedere klank samen gaand met heftig gestoot der handen.

„Gemeene dief! . . . Zakkenroller! . . . Bróód-dief! . . . Kom achter je stal vandaan as je lef heb . . . kom hier met je praats . . . rooie sallermander! . . .

Naast hem zijn vrouw, klein, mager, de haren in een vinnige toet boven op het spitse hoofd. Met een schor gegil stoot ze de woorden uit haar mond, het gezicht groen-bleek, verwrongen.

„Vuilà . . . k! . . . Rooie die . . . f! . . . Mot je mijn begáppe . . . ! Heb ik jullie dáárvoor zoo veel goes gedaan! Vuile huichelaar! Ja, lach maar, dik schwein, wach maar, je krijg je porsie! émmer! . . . sjtinkloede . . . r!” . . .

Achter hun kraam staan Moelie Haringman, min kereltje, met een sproetengezicht en een rood bakkebaardje en zijn vrouw Betje, dik, het hoofd vuurrood op het lompe lijf. Moelie staat in zijn hemdsmouwen, had zijn jas uitgetrokken toen hij Sjimmi zag aankomen. Bang liep hij telkens een paar stap terug als-ie dacht dat Sjimmi op hem af zou komen.

Als erg onverschillig, praatte hij over de zaak, gaf Sjimmi zelf de schuld.

Betje zei niets, liet nu en dan haar dikke tong zien.

„Had niét weggeloope . . . wat mot je van mijn . . . je het toch geilek kenne krije . . . wees niet zoo een koopman-kak”.

Sjimmi, woedend nu, sprong naar hem toe, eenige marktlui houden hem vast, trachtten hem tot bedaren te brengen.

Woest, hijgend, zwaait hij zijn armen heen en weer, pogend zich los te rukken; zijn vrouw, de mond vertrokken, bevend van drift het heele lijf, heesch geschreeuwd, onverstaanbaar bijna, maakt driftige gebaren met haar handen.

„Vuilák!” . . .

Moelie houdt zich met één hand vast aan z'n stal, zwaait heftig met de ander.

„Laat me losj, laat me losj . . . ik steek 'm een mes in zijn lijf”.

Angstig wijkt-ie terug, als-ie vreest dat Sijmmie zich los zal rukken. Zijn vrouw steekt treiterend de dikke rooie tong uit; nlll

»Wat wou je d'r nou van he en wat wou je d'r nou van ja, as je scheld bin je kwaad . . . nlll nou, bin je kwaad! nou bin je kwaad!»

De jongens, op de karren, doen mee, kletsen in hun handen, steken de tong uit

Een lange magere vrouw, die reeds lang, de oogen vurig van kijf-wellust, de ruzie stond aan te zien, trad nu uit het menschen-gewir-war naar voren.

„Noh, 't had mijn niet motte gebeure, dan had je wat ánders beleef, ik had je de ooge uit je gezicht geratsjt!”

„Sjmerige Réggie!” riep nu dikke Betje Haringman, sjmerige Réggie bemoei je d'r niet mee, 't gaat je niet an”.

„Sjmerige Réggie? Sjmerige Réggie! Dat mag jij zegge, wás je maar zoo helder as ik, hiérxoo, sjmerige Réggie mag ná gekeke worre . . . Met beide handen neemt ze haar rokken, laat onder gejuich der begeerige kijkers haar ondergoed zien.

„Hiérxoo! hiérxoo! dat mag gezién

worre, doe dat óók as je léf heb!.... Wat een pertálegijt sjmerige Réggie.... dat mag mewrau Háríngman tege me zegge.... Mewrau Háríngman (met een buiging) sjtei oef en ga zitse! Betje steekt de tong weer uit, het hoofd heen-en-weer schuddend, roept treiterend-zangerig: „Bin je kifteg?”....

Sjimmie rukt, slaat, gooit zich op den grond, doet wanhopige pogingen, om los te komen, van de vijf paar handen, die hem vasthouden, werkelijk bang, dat hij, door woede verblind, een ongeluk zou veroorzaken.

Zijn vrouw, onverstaanbaar-schor nu, staat te huilen, braakt heesch uit wat haar in de gedachten komt, ieder woord bekrachtigend met wild gebaar der handen.

Moelie houdt zich nog steeds vast aan zijn kraam, schreeuwt maar, terwijl niemand er aan denkt hem vast te houden:

„Lá me lósj!.... lá me lòsj!....

De menschen-hoop wordt al grooter, lachen, schreeuwen, hitsen op

„Vooruit! pak an!”

De marktmeester komt kalm aanloopen, kwítantieboekje in de hand, op het roode hoofd met de bronze neus een petje, waarop in vergulde letters „Markt-dienst”.

»Zoo, zijn jullie weer aan ruzie make, kom naar je plaatsen, maak van avond ruzie, als je thuis bint"...

De menschen-klit gaat uiteen.

Sjimmie loopt mee met den marktmeester, vertelt hem

Marktmeester schudt zijn hoofd, „Tja”

Moelie trekt zijn jas aan, zijn vrouw zet eenige portret-lijstjes recht, verschikt de bretels, die aan een lange stok onder het kraam-zeil hangen

Zet zich kalm op haar stoel „Kóópies, kóópies, kóópie s!”

Bij den Uitgever dezes is mede verschenen :

M. NUÉL

Het Joodsche Witzboek

Dit is een allerleukste bundel van echt Joodsche Witz. Een dik boek dat U doet schateren van het lachen en dat al maar door vertelt van Pollakim, Sjadjen, Schnorrers enz. enz. en al hun geestige gezegden en dwaasheden aller-kostelijkst weergeeft.

Prijs 60 Cent.

 Verkrijgbaar in elken Boekhandel.